

4.1. EuroPsyT – az egységes európai pszichológusképzés tervezete

Bevezetés

2001 nyarán fejeződött be a LEONARDO program által támogatott ún. EuroPsyT projekt, amelynek célja az egységes európai pszichológusképzés koncepciójának és tantervi kereteinek kidolgozása volt. A projektet – amelyben 15 európai ország képviselői vettek részt – azok az elvek és közös törekvések alapozták meg, amelyeket négy európai ország (Egyesült Királyság, Franciaország, Németország és Olaszország) felsőoktatási miniszterei kezdeményeztek 1998-ban az ún. Sorbonni Egyezményben, illetve ennek folytatásaként, amelyekben 1999-ben immár 29 ország képviselői egyeztek meg és tettek közzé - a hazai felsőoktatásban is jól ismert - Bolognai Dekrétum-ban.

Ezek az elvek és elhatározások arra irányulnak, hogy a következő tíz év alatt egységes, kétszintű (egymásra épülő „Bachelor” és „Master” szintű) felsőoktatási képzési rendszer alakuljon ki Európában, tág teret nyitva ezáltal a hallgatói és oktatói mobilitásnak, valamint a diplomák egyenértékűségének és kölcsönös elismerésének.

Az EuroPsyT projekt a Bolognai Dekrétum-ban rögzített elveket alkalmazta („fordította le”) a pszichológia területére és felvázolta egy 6 éves képzési rendszer (3 éves „Bachelor” fokozattal záródó, és erre épülő 2 éves „Master” szintű képzés, valamint diploma utáni 1 éves szupervízió melletti gyakorlati képzés) tantervi követelményeit és kereteit. A projekt figyelembe vette továbbá a pszichológusok szakmai kompetenciájára vonatkozóan az EFPPA (European Federation of Professional Psychologists Association), valamint a BPS (British Psychological Society) által elfogadott normákat.

A gyakorló pszichológus számára szükséges szakmai kompetencia-követelmények meghatározásakor a projekt kidolgozói a BPS által elfogadott alapkövetelményt¹ vették alapul, amely szerint: *„a gyakorló pszichológusnak képesnek kell lennie arra, hogy az etikai és tudományos követelmények betartásával fejlessze és alkalmazza a pszichológiai elveket, ismereteket, modelleket és módszereket annak érdekében, hogy elősegítse egyének, csoportok, szervezetek és a társadalom jólétét és hatékony működését.”*

Ahhoz hogy a fenti követelménynek a pszichológus megfeleljen és ezt önállóan végzett munkájával bizonyítani is tudja, az egyetemre középfokú képzettséggel (érettségivel) bekerülő fiatalnak *minimálisan 6 éves oktatási/képzési periódust* kell eredményesen teljesítenie és ezalatt az önálló praktizáláshoz szükséges tudást és készségeket elsajátítania. A projekt szerint a képzési ciklus alapvetően három szakaszra bontható: a képzés korai szakaszában az elméleti ismeretek és az alapkészségek elsajátítása a cél, a második szakaszban a súlypont az alkalmazási

---

¹ BPS (1998) National Occupational Standards in Applied Psychology, Leicester, UK: British Psychological Society

készségek fejlesztésére helyeződik és a befejező szakaszban pedig a cél az önálló tevékenységre történő felkészítés, specializációs képzés és szupervíziós gyakorlat keretében.

A projekt kidolgozói hangsúlyozzák, hogy a pszichológus diploma megszerzése természetesen nem jelenti a képzési folyamat lezárását, vagyis nem jelenti azt, hogy a pszichológus számára nem szükséges tudásának bővítése és folyamatos fejlesztése, azonban a posztgraduális képzési formák (specializációs továbbképzések, PhD képzés stb.) harmonizálására a jelent projektben nem vállalkoztak.

A szerzők ugyancsak hangsúlyozzák azt is, hogy az általuk kidolgozott és közreadott európai *referencia modell és képzési minimumkövetelmények* kifejezetten a *pszichológiát professzionálisan alkalmazó szakemberek* képzésére vonatkozik, és nem alkalmazható (illetve nem adekvát) a pszichológiai ismereteket is magába foglaló más képzési irányoknál (pl. szociális munkás, más segítő foglalkozások, pszichológus asszisztens stb.)

I. A pszichológus képzési modell és kerettanterv vázlatos ismertetése

a./ Általános megállapítások

1. A kerettanterv minimálisan 5 éves egyetemi képzést és 1 éves szupervízió melletti gyakorlati képzést feltételez, amely megfelel a mai európai pszichológusképzés általános gyakorlatának.
2. Ahhoz, hogy a pszichológus képessé váljon az önálló praktizálásra már az 5 éves egyetemi képzés keretében is szükséges tapasztalatokat szereznie gyakorlati terepen, szakképzett pszichológus irányításával. Elengedhetetlen továbbá az, hogy a gyakorlati felkészülés részeként legalább egy évig szupervízió mellett végezzen munkát. Továbbá elvárható az, hogy a diploma megszerzését követően is folyamatosan fejlessze tudását az általa választott szakterületen, szervezett szakmai továbbképzések keretében.
3. Az európai oktatási miniszterek Bolognai Dekrétumával összhangban, a pszichológus kerettanterv a kétszintű felsőoktatási képzés megvalósítását szolgálja.
4. A kerettanterv tartalma arra a feltételezésre épül, hogy a pszichológusnak egyaránt kell foglalkoznia: (a)*Egyénekekkel* (diferenciálpszichológia, általános {élettani, kognitív, neurológiai} funkciók); (b)*Csoportokkal* (személyközi interakciók, csoportdinamika); (c)*Rendszerekkel* (egyének és csoportok interakciói szervezeti struktúrákkal és rendszerekkel, - technikai rendszerekkel, - fizikai és szociális környezettel)
5. A kerettanterv törekszik a minél általánosabb terminológia használatára, annak érdekében, hogy a tanterv könnyebben adaptálható legyen, figyelembe véve a nemzeti és a helyi egyetemi sajátosságokat.
6. A projekt keretében elvégzett felmérések tapasztalatai azt mutatták, hogy az európai pszichológusképzésben egyaránt érvényesül az a képzési modell, amely általános (alkalmazási területre nem specializált) kvalifikációt eredményez, valamint az is, amely a képzési ciklus végére egy választott alkalmazott pszichológiai területre specializált kvalifikációt (pl. klinikai pszichológus stb.)

biztosít. A kerettanterv mindkét képzési modell tantervi követelményeit igyekszik kielégíteni.

7. A kétszintű képzési modell logikája szerint, akik az első képzési szakasz követelményeit teljesítik, megszerzik a Bachelor (vagy ezzel egyenértékű sajátos nemzeti elnevezésű) fokozatot. (A hazai szóhasználat szerint ez a főiskolai szint.) Ez a második (Master) –azaz egyetemi szintű kvalifikációt biztosító - képzési szint belépési feltétele. A tapasztalatok szerint azonban a diákok közül számosan megelégszenek az első fokozattal, és nem folytatják pszichológusi tanulmányaikat, hanem a munkaerőpiacon kívánják hasznosítani tudásukat, olyan szakterületen, ahol könnyen transzferálhatók a pszichológiai alapképzés keretében megszerzett ismeretek és készségek. Hangsúlyozni kell, hogy az első képzési szakasz nem biztosít szakmai kvalifikációt semmilyen pszichológusi feladat ellátásához, viszont jó alapokat adhat pl. más (a pszichológiai ismereteket ötvöző) nem pszichológiai szakterületeken posztgraduális tanulmányok folytatásához.

b./ Az első képzési szint tartalma

A képzés első fázisának fő célkitűzése a diákok orientálása a pszichológia különböző résztudományai és alkalmazási területei felé, valamint a pszichológia műveléséhez kapcsolódó más tudományok irányába. Ez a szakasz biztosítja az alapképzést a pszichológia főbb elméleteit és metodológiáját illetően, valamint a betekintést nyújt a pszichológia jelentős alkalmazási ágaiba. Célja továbbá az alapvető jártasság megszerzése a mind a kutatás, mind az alkalmazás területén. Az első fázis teljesítése ugyanakkor nem biztosítja a pszichológia önállóan történő alkalmazásához szükséges kompetenciákat.

Az első képzési fázis tantervének tartalma

Tantervi komponens Képzési cél	EGYÉN – CSOPORT - TÁRSADALOM
Orientáció	A pszichológia módszerei. Pszichológiatörténet. A pszichológia alkalmazási területei.
Értelmező elméletek (Explanatory theories) Ismeretek	Általános pszichológia. Neuropszichológia. Kognitív pszichológia. Differenciálpszichológia. Szociálpszichológia. Fejlődés-pszichológia. Személyiségpszichológia. Munkapszichológia. Klinikai- és egészségpszichológia. Pedagógiai pszichológia. Pszichopatológia.
Technikák elméletei Ismeretek	Adat- és tesztelmélet. Kérdőív elmélet. Értékelés elmélet.
Értelmező elméletek Készségek	Diagnosztikai készségek kialakítása és fejlesztése. Interjúzás készségének kialakítása és fejlesztése.
Technikák elméletei Készségek	Teszt- és kérdőív tervezés, kidolgozás. Csoportos intervenció.
Módszerek Ismeretek	Bevezetés a módszertanba: kísérleti módszerek. Kvalitatív és kvantitatív módszerek.
Módszerek Készségek	Laboratóriumi kísérletek. Metodológiai és statisztikai gyakorlat. Adatnyerési technikák. Kvalitatív adatelemzési gyakorlat.
Az egyetemi előmenetelt támogató készségek (Academic skills)	Információgyűjtés, könyvtárhasználat. Tanulmányok feldolgozása és írása. Etika.
Nem pszichológiai elméletek Ismeretek	Episztemológia. Filozófia. Szociológia. Antropológia.

c./ A második képzési szint tartalma

A második képzési szint fő célkitűzése az, hogy a hallgatót – mint leendő pszichológust – felkészítse az önálló szakmai gyakorlat végzésére. A második szint tanterve alapvetően kétféle koncepciót követhet:

- (1) *nem differenciált*, azaz „általános (gyakorló) pszichológus” kvalifikációt biztosít, illetve felkészít a doktori (PhD) tanulmányok folytatására;
- (2) *differenciált*, azaz felkészít az alkalmazott pszichológia valamely fő területének (klinikai pszichológia, vagy munka- és szervezetpszichológia, vagy pedagógiai pszichológia) önálló művelésére.

Az első esetben a hallgatóknak mélyebb ismereteket kell elsajátítaniuk olyan témákról, amelyeket az első képzési fázisban már alapszinten elsajátítottak: pl. kognitív architektúrák elmélete, speciális érzelem-elméletek, speciális személyiségelméletek stb. A második esetben viszont a hallgatók szakismereteiket

olyan tárgyakkal bővíthetik, mint pl. munkamotiváció és -teljesítmény elméletek, vezetéselmélet, vagy pl. a személyzet-kiválasztás statisztikai modelljei stb. Mindkét esetben az elsajátítandó ismeretek és készségek a pszichológia tudományában gyökereznek. A második képzési fázis részét képezi továbbá az is, hogy a hallgatóknak demonstrálniuk kell a kutatási feladatok elvégzése iránti érzékenységüket és készségeiket.

A második képzési fázis tanterve tartalmazza továbbá a bevezető jellegű terepgyakorlatot is, amelynek pedagógiai céljai arra irányulnak, hogy a hallgatót képessé tegyék:

- elméleti és gyakorlati ismereteinek integrálására
- a pszichológiai eljárások elsajátítására
- a szupervízió melletti gyakorlat elkezdésére
- a saját és más emberek tevékenységének elemzésére és értékelésére
- gyakorlati munkahelyen (terepen) szakemberekkel együttműködés kialakítására

Az általában 6 hónap időtartamú (30 ECTS)² terepgyakorlatot – amelynek témaköre a hallgatók szakmai érdeklődéséhez igazodik - rendszerint az egyetemi tanterv második felére ütemezik. A terepgyakorlat során a hallgatónak általában az alábbi típusú feladatokat kell elvégeznie:

- olyan helyzetek megfigyelése és tanulmányozása, amelyekben pszichológiai eljárásokat alkalmaznak
- alapeljárások alkalmazása éles helyzetben, szupervízió mellett
- részvétel projektek megvalósításában, meghatározott szerepekben
- valós „esetek” elemzése és megvitatása

A terepgyakorlatok helyszíne rendszerint olyan intézmény, vagy pszichológiai szolgáltatásokat nyújtó „akkreditált” magáncég:

- amelyiknek a szakmai profilja és szolgáltatási köre illeszkedik a hallgatók képzési háttéréhez és szakmai érdeklődéséhez
- amely képes garantálni azt, hogy a hallgató tevékenységének szakmai irányítását és kontrollját döntő mértékben szakképzett pszichológus látja el
- amelyet a nemzeti pszichológiai társaság és/vagy a képző egyetem erre a feladatra alkalmasnak tart (akkreditál)

---

² ECTS=Educational Credit Transfer System. A jelen projektben 1 ECTS egyenértékű 25 órai önálló tanulói munkával. (A hazai kreditrendszerben 1 kreditponthoz 30 tanulói munkaórát rendel hozzá.)

A második képzési fázis tantervének tartalma

Tantervi komponens Képzési cél	EGYÉN – CSOPORT - TÁRSADALOM
Orientáció	A gyakorlatra és a specializációs lehetőségekre történő orientálás
Értelmező elméletek (Explanatory theories) Ismeretek	Értelmező elméleti kurzusok általános pszichológiából és/vagy fiziológiai pszichológiából és/vagy fejlődéspszichológiából és/vagy szociálpszichológiából. Pl.: Tanulásméletek, Kognitív architektúra elmélet, Speciális személyiségelméletek stb.
	Értelmező elméleti kurzusok munka- és szervezetpszichológiából és/vagy pedagógiai pszichológiából és/vagy klinikai pszichológiából és/vagy más pszichológiai részterületekről. Pl.: Munkamotivációs elméletek, Vezetésméletek, Személyiség-deviancia elméletek.
Megvalósítási elméletek (Technological theories) Ismeretek	Megvalósítás-elméleti kurzusok általános pszichológiából és/vagy fiziológiai pszichológiából és/vagy fejlődéspszichológiából és/vagy szociálpszichológiából. Pl.: Pszichometria elmélet, EEG értékelés elmélete.
	Megvalósítás-elméleti kurzusok munka- és szervezet-pszichológiából és/vagy pedagógiai pszichológiából és/vagy klinikai pszichológiából és/vagy más pszichológiai részterületekről. Pl. Munkaelemzés elméletek, Képzési igények elemzése, Tanácsadás és pszichoterápia elméletek.
Értelmező elméletek (Explanatory theories) Készségek	A fent említett értelmezési elméletek alkalmazási készségeinek fejlesztése a diagnosztika területén kutatási/laboratóriumi keretekben. Pl.:EMG mérési gyakorlat, Személyiségdiagnosztika.
	A fent említett értelmezési elméletek alkalmazási készségeinek fejlesztése a diagnosztika területén, gyakorlati terepen. Pl.: Hibaelemzési tréning, Tanulási rendellenességek diagnosztizálása.
Megvalósítási elméletek (Technological theories) Készségek	A fent említett megvalósítási elméletek alkalmazási készségeinek fejlesztése az intervenció területén kutatási/laboratóriumi keretekben. Pl.: Tesztfejlesztés, Tanulási kísérletek tervezése
	A fent említett megvalósítási elméletek alkalmazási készségeinek fejlesztése az intervenció területén gyakorlati terepen. Pl.: Teljesítményértékelési rendszerek tervezése, Terápiás terv kidolgozása, Pszichoterápia
Metodológia Ismeretek	Speciális kísérlettervezés. Többváltozós statisztikai elemzések. Faktoranalízis. Klaszteranalízis. Idősorelemzés. Kvalitatív módszerek
Metodológia Készségek	Készségfejlesztés a fent említett módszerek és technikák alkalmazása területén
Az egyetemi és ált. szakmai készségek	Készségfejlesztő tréningek beszámoló, tudományos közlemények írása, szakmai interjúk készítése stb. terén
Nem pszichológiai elméletek	Elméleti és gyakorlati kurzusok a szakmai tevékenységet támogató más tudományágakból. Pl.:Jog, Közgazdaság, Orvostudomány stb.

d./ A szupervíziós gyakorlat

A pszichológus képzés harmadik szakaszát a pszichológia egy meghatározott alkalmazási területén - szupervízió mellett - végzett 12 hónap időtartamú (60 ECTS) gyakorlat képezi. A képzés e befejező fázisának fő céljai az alábbiak:

- Felkészíteni, és jogosulttá tenni a hallgatót az önálló pszichológusi gyakorlatra
- Kifejleszteni a szakpszichológusi tevékenység végzéséhez szükséges munkaszerepeket
- Megszilárdítani az elméleti és gyakorlati ismeretek integrálódását

A szupervízió melletti gyakorlat teljesítése a kritériuma annak, hogy a két fokozatú egyetemi pszichológusképzést eredményesen befejezett hallgató jogosult legyen az önálló pszichológusi feladatvégzésre. A gyakorló helyek megfelelőségét a nemzeti pszichológiai társaságnak és/vagy a képző egyetemnek kell vizsgálnia és akkreditálnia, a c./ pontnál már említett szempontok szerint.

II. Az egyetemi tanterv minimumkövetelményei kreditekben

Az egyetemi tantervet legalább 5 éves képzési időtartamra (300 ECTS) kell tervezni. A tananyagot két szakaszra kell bontani: az első fázis 3 éves képzési időt (180 kredit), a második pedig 2 éves képzési időt (120 kredit) tartalmaz. A szupervízió melletti gyakorlatnak legalább 1 éves időtartamúnak kell lennie.

Az egyetemi kétszintű pszichológus szak tantervének az 1. sz. és 2. sz. táblázatokban feltüntetett tartalmat kell lefednie. Természetesen a tantervi arányokat és hangsúlyokat nem lehet egységesen meghatározni. A projekt kidolgozói következő (3. sz.) táblázatban adták meg azokat határértékeket (kreditekben kifejezve), amelyek figyelembe vétele biztosítja az ún. minimumkövetelmények betartását, és ezáltal az európai tantervi átjárhatóság kritériumát.

A táblázatba foglalt követelmények értelmezését segítik az alábbiak:

1. Az első fázis tananyagának legnagyobb részét az elméleti ismeretek elsajátítására és az alapkészségek fejlesztésére kell fordítani. Csupán egy kis hányadot kell tartalékolni metodológiára és azokra a nem-pszichológiai elméletekre (pl. filozófia, szociológia), amelyek a pszichológiai tanulmányok szempontjából fontosak. Ajánlatos az orientációra, az elméleti ismeretekre, az akadémiai és szakmai készségfejlesztésre együttesen 125-135 kreditet fordítani (ez több mint 2 tanév tananyaga). A képzés első fázisában mind az elméleti jellegű képzésnél, mind a készségfejlesztésnél az egyéni szintre kell fókuszálni. A csoport- és társadalmi szintű pszichológiai jelenségek és folyamatok tanulmányozására a tantervben mintegy 20-20 kreditet célszerű fordítani.
2. A metodológia kérdéskörére legalább 30 kreditet, a nem pszichológiai (de a képzés szempontjából releváns) elméleti képzésre pedig 15 és 25 közötti kreditet célszerű fordítani. Így ezek a tantervi komponensek együttesen 45-55 kreditet tesznek ki.
3. A képzés második fázisában az elméleti képzésre hozzávetőlegesen 60 kreditet (1 év) célszerű fordítani. Annak érdekében, hogy kellő figyelem irányuljon a rendszer- illetve társadalmi szinten értelmezhető pszichológiai jelenségekre és

folyamatokra, a fenti kreditösszegnek legalább a felét (30 kreditet) ennek kell szentelni.

4. Minimálisan 30-30 kreditet kell fordítani a terepgyakorlatra és a kutatási projekt (vagy szakdolgozat) elkészítésére. E két tevékenységnek tehát legalább 60 kreditet (1 év képzési időt) kell biztosítani a tantervben. (Szakdolgozat elkészítése csak a második képzési fázis követelménye, tekintettel arra, hogy az első szint befejezése nem jár kvalifikációval.)
5. Minimálisan 60 kreditet (1 évet) kell a pszichológus jelöltnek eltöltenie a szupervíziós gyakorlattal.

EuroPsych minimumkövetelmények kreditekben kifejezve

Fázis	Komponens	Egyén	Csoport	Társadalom	Összesen
1. fázis „Bachelor” szint	Orientáció	A pszichológiai szaktudományok és a különböző alkalmazási területek bemutatása			Min 135
	Elméleti kurzusok és gyakorlatok	Max. 95	Min. 20	Min. 20	
	Egyetemi előrehaladást szolgáló készségek	Az ún. „akadémiai készségek” fejlesztését szolgáló tárgyak			
	Metodológia	Min 30			Min 45
	Nem-pszichológiai elméleti képzés	Min 15			
Összesen:					180
2. fázis „Master” szint	Elméleti kurzusok, szemináriumok stb.			Min. 30	Min. 60
	Terepgyakorlat	Min. 30			Min. 60
	Kutatási projekt / szakdolgozat	Min. 30			
Összesen:					120
3. fázis	Szupervízió melletti gyakorlat	Min. 60			60

Felhasznált források

Ingrid Lunt (UK), Dave Bartram (UK), Jesper Döpping (Denmark), James Georgas (Greece), Stefan Jern (Sweden), Remo Job (Italy), Roger Lecuyer (France), Steve Newstead (UK), Pirkko Nieminen (Finland), Torleiv Odland (Norway), José Maria Peiro (Spain), Ype Poortinga (Netherlands), Robert Roe (Netherlands), Bernhard Wilpert (Germany), Ernst Hermann (Switzerland), in collaboration with EFPPA (Brussels): **A framework for education and training for psychologists in Europe**. Produced by the Project EuroPsyT, funded by Leonardo da Vinci programme in 2001.

ENOP (1995) *Reference Model for a European Curriculum in W & O Psychology*. Paris: Maison des Sciences del'Homme

WILPERT, B (2001) *Towards a European Diploma in Psychology*. Tenth European Congress